

TA'LIM SIFATINI OSHIRISHDA KREATIV FIKRLASH KO'NIKMALARINI
RIVOJLANTIRISHNING XORIJIY TAJRIBASI VA UNI PEDAGOGIK KADRLAR
TAYYORLASH TIZIMIGA TATBIQ ETISH

Xo'janiyazova Shohista Beknazarovna

Urganch davlat pedagogika instituti tayanch doktoranti

E-mail: shohista.xujaniyazova@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada ta'lim sifatini oshirish jarayonida bo'lajak pedagoglarda kreativ fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish muammosi yoritilgan. Tadqiqotda xorijiy mamlakatlarda (Finlyandiya, Singapur, Janubiy Koreya, Yaponiya va boshqalar) o'qituvchi tayyorlash tizimida kreativ fikrlashni rivojlantirishga oid ilg'or yondashuvlar tahlil qilinadi. Jahon andozalari – **OECD Learning Compass 2030**, **UNESCO Global Competence Framework**, **Bloom taksonomiyasi** asosida pedagogik tafakkurni rivojlantirish tajribasi ko'rib chiqiladi[4-6]. Shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining ta'lim sifatini oshirish, o'qituvchilarning kasbiy salohiyatini yuksaltirishga doir qaror va farmonlariga asoslanib, milliy ta'lim tizimiga xorijiy tajribalarni tatbiq etishning samarali yo'llari ilmiy asosda yoritilgan. Maqolada kreativ fikrlashni rivojlantirish orqali o'qituvchilar tayyorlash jarayonida ta'lim sifatini oshirishning metodik imkoniyatlari tahlil qilinadi hamda amaliy tavsiyalar beriladi.

Kalit so'zlar: ta'lim sifati, kreativ fikrlash, pedagogik kadrlar tayyorlash, xorijiy tajriba, metodik yondashuv, kompetensiya, innovatsion ta'lim texnologiyalari, Bloom taksonomiyasi, kreativ kompetensiya, ta'lim andozalari.

FOREIGN EXPERIENCE IN DEVELOPING CREATIVE THINKING SKILLS TO
IMPROVE EDUCATION QUALITY AND ITS APPLICATION IN THE TEACHER
TRAINING SYSTEM

Abstract. This article explores the issue of developing creative thinking skills among future teachers as a key factor in improving the quality of education. The study analyzes advanced international approaches to teacher training systems in countries such as Finland, Singapore, South Korea, and Japan. It focuses on the application of global standards — **OECD Learning Compass 2030**, **UNESCO Global Competence Framework**, and **Bloom's Taxonomy** — as effective models for fostering pedagogical thinking and innovation. Based on the decrees and resolutions of the President of the Republic of Uzbekistan aimed at enhancing the quality of education and strengthening teachers' professional competence, the paper proposes scientifically grounded ways to integrate international experience into the national education system. It also discusses methodological opportunities for improving teacher training quality through the development of creative thinking skills.

Key words: education quality, creative thinking, teacher training, international experience, methodological approach, competence, innovative educational technologies, Bloom's taxonomy, creative competence, educational standards.

ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ РАЗВИТИЯ ТВОРЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ ДЛЯ
ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА ОБРАЗОВАНИЯ И ЕГО ПРИМЕНЕНИЕ В СИСТЕМЕ
ПОДГОТОВКИ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ КАДРОВ

Аннотация. В данной статье рассматривается проблема формирования творческого мышления у будущих педагогов как одного из ключевых факторов повышения качества

образования. В исследовании анализируются передовые зарубежные подходы к системе подготовки учителей в таких странах, как Финляндия, Сингапур, Южная Корея и Япония. Особое внимание уделено применению международных стандартов — **OECD Learning Compass 2030**, **UNESCO Global Competence Framework** и **таксономии Блума** — как эффективных моделей развития педагогического мышления и инновационной деятельности. На основе указов и постановлений Президента Республики Узбекистан, направленных на совершенствование качества образования и повышение профессиональной компетентности педагогов, предложены научно обоснованные пути интеграции зарубежного опыта в национальную систему образования. В статье также рассматриваются методические возможности повышения качества подготовки педагогических кадров через развитие творческого мышления.

Ключевые слова: качество образования, творческое мышление, подготовка педагогических кадров, зарубежный опыт, методический подход, компетенция, инновационные образовательные технологии, таксономия Блума, креативная компетенция, образовательные стандарты.

KIRISH. XXI asrda ta'lim tizimining eng muhim vazifalaridan biri — o'quvchi va talabalarni tayyor bilimlarni yod olishga emas, balki mustaqil, ijodiy va tanqidiy fikrlashga o'rgatishdan iboratdir. Bu jarayon, avvalo, pedagogik kadrlar tayyorlash tizimini tubdan yangilashni talab etadi. Zamonaviy o'qituvchi endilikda bilim manbai emas, balki ijodiy fikrlashni rag'batlantiruvchi shaxs, o'quv jarayonining tashkilotchisi va motivatori sifatida qaralmoqda. Shu sababli bo'lajak o'qituvchilarni kreativ fikrlashga yo'naltirilgan metodlar asosida tayyorlash masalasi dolzarb ilmiy muammolardan biri hisoblanadi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M. Mirziyoyev tomonidan so'nggi yillarda qabul qilingan qator qaror va farmonlarda ham ta'lim sifatini oshirish, xalqaro andozalarni joriy etish hamda o'qituvchilarning kasbiy salohiyatini yuksaltirish masalalariga alohida e'tibor qaratilgan. Xususan, 2024-yil 4-fevraldagi PQ-5538-son qarorda ta'lim sifatini baholash tizimini xalqaro mezonlarga moslashtirish, PISA, PIRLS, TIMSS kabi xalqaro tadqiqotlarda ishtirok etish orqali ta'lim sifatini oshirish mexanizmlarini takomillashtirish vazifalari belgilangan[1].

Shuningdek, 2018-yil 6-iyundagi PQ-3775-son qarorda oliy ta'lim tizimini rivojlantirish, xorijiy tajribani o'rganish, o'qituvchilarning malakasini oshirish va o'quv jarayoniga innovatsion pedagogik texnologiyalarni tatbiq etish zarurligi qayd etilgan[2].

Mazkur yo'nalish 2020-yil 6-noyabrdagi PF-6108-son Farmonda belgilangan "Ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi" bilan ham uzviy bog'liq. Unda ta'limda kreativ va tanqidiy fikrlashni rivojlantirish, kompetensiyaviy yondashuv asosida kadrlar tayyorlash, hamda o'qituvchilarning kasbiy mahoratini oshirish orqali ta'lim sifatini xalqaro darajaga ko'tarish ustuvor maqsad sifatida belgilangan[3].

Mazkur hujjatlar mamlakatimizda ta'lim sifatini oshirishni, o'quvchi va talabalarni mustaqil tahlil, mantiqiy va kreativ tafakkur asosida qaror qabul qilishga o'rgatishni ta'minlashga qaratilgan. Shu nuqtai nazardan, bo'lajak pedagoglarda kreativ fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish – ularning kasbiy tayyorgarligini takomillashtirish va ta'lim sifatini oshirishning muhim omillaridan biridir.

Xalqaro tajriba tahlili shuni ko'rsatadiki, rivojlangan mamlakatlarda (Finlyandiya, Singapur, Janubiy Koreya, Yaponiya va boshqalar) o'qituvchi tayyorlash jarayonida kreativ fikrlashni rivojlantirishga alohida metodik tizimlar asos bo'ladi. Xususan, OECD Learning Compass 2030 modeli, UNESCO

Global Competence Framework hamda Bloom taksonomiyasi asosida pedagogik tafakkurni bosqichma-bosqich rivojlantirish yondashuvlari samarali natija bermoqda.

O'zbekiston ta'lim tizimida ham ushbu xalqaro andozalardan foydalanish, ularni milliy sharoitga moslashtirish orqali ta'lim sifatini oshirish dolzarb vazifa hisoblanadi. Shu bois ushbu tadqiqotda bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy tayyorgarligini takomillashtirishda kreativ fikrlashni rivojlantirish tajribalarini o'rganish va ularni milliy amaliyotga tatbiq etish masalalari tahlil qilinadi.

TAJRIBA (TADQIQOT) OBYEKTI VA USLUBI. Tadqiqotning obyekti sifatida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy tayyorgarlik tizimi va unda kreativ fikrlashni shakllantirish jarayoni tanlandi. Bu jarayon orqali pedagog kadrlar tayyorlashda ijodiy salohiyatni oshirish imkoniyatlari o'rganiladi. Tadqiqot predmeti qilib kreativ fikrlashni rivojlantirishga xizmat qiluvchi pedagogik shart-sharoitlar, ta'lim texnologiyalari, metodik yondashuvlar hamda xorijiy tajribalarni milliy ta'lim tizimiga tatbiq etishning samarali usullari tanlab olindi.

Tadqiqotning asosiy vazifalari quyidagilardan iborat:

- kreativ fikrlashning nazariy asoslarini tahlil qilish;
- xorijiy mamlakatlar tajribasini (Finlyandiya, Singapur, Janubiy Koreya, Yaponiya) o'rganish orqali ilg'or modellarning afzalliklarini aniqlash;
- pedagog kadrlar tayyorlashda kreativlikni rivojlantirishga xizmat qiluvchi metod va modellarni belgilash;
- milliy ta'lim tizimida mazkur modellarni amaliy tatbiq etish yo'llarini asoslash.

Tadqiqotda quyidagi ilmiy usullardan foydalanish ko'zda tutilgan:

- **Nazariy tahlil** – ilmiy manbalar, me'yoriy-huquqiy hujjatlar va Prezident qarorlarini o'rganish orqali tadqiqotning ilmiy asosini shakllantirish;
- **Qiyosiy tahlil** – xorijiy va milliy tajribalarni solishtirib, ularning umumiy va o'ziga xos jihatlarini aniqlash;
- **Tizimli yondashuv** – kreativ fikrlashni rivojlantirish jarayonini ta'lim mazmuni, metodika va baholash tizimi bilan uzviy bog'liqlikda ko'rib chiqish;
- **Modellashtirish usuli** – kreativ fikrlashni rivojlantirish bo'yicha metodik model ishlab chiqish va uning samaradorligini baholash.

Tadqiqot natijalari pedagogik kadrlar tayyorgarligini sifat jihatidan yangi bosqichga ko'tarish, ta'lim jarayoniga kreativ yondashuvni joriy etish hamda innovatsion fikrlash madaniyatini shakllantirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, ish natijalari ta'lim sifatini baholashning milliy tizimida ilmiy asos sifatida foydalanilishi mumkin.

TAJRIBA (TADQIQOT) NATIJALARI VA ULARNING MUHOKAMASI. Olib borilgan tadqiqot natijalari ta'lim sifatini oshirishda kreativ fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishning xorijiy tajribasi pedagogik kadrlar tayyorlash tizimi uchun muhim metodik asos bo'lishini ko'rsatdi. Tadqiqot doirasida Finlyandiya, Singapur, Janubiy Koreya, Yaponiya va Buyuk Britaniya ta'lim tizimlarining kreativ fikrlashni rivojlantirishga oid yondashuvlari tahlil qilindi.

Natijalarga ko'ra, mazkur mamlakatlarda kreativ fikrlashni rivojlantirish ta'lim dasturlarining asosiy yo'nalishi sifatida belgilangan. Masalan, Finlyandiyada o'qituvchi tayyorlash tizimida "Creative Pedagogy" moduli alohida o'quv komponenti sifatida joriy etilgan bo'lib, unda talabalar muammoli vaziyatlar asosida innovatsion yechimlar ishlab chiqishga o'rgatiladi. Singapurda esa "Teach Less, Learn More" tamoyili orqali talabalarning mustaqil tafakkurini faollashtirishga katta e'tibor qaratiladi[7].

Janubiy Koreyada o'qituvchilarning kasbiy tayyorgarligi jarayonida kreativ fikrlash "STEAM education" (Science, Technology, Engineering, Art, Mathematics) konsepsiyasi asosida rivojlantiriladi. Bu yondashuv ta'lim jarayonini fanlararo integratsiya orqali amalga oshirishga imkon beradi[8]. Yaponiya tajribasida esa ijodiy tafakkurni rivojlantirishda jamoaviy loyiha ishlari, mustaqil izlanishlar va refleksiya metodlari asosiy o'rinni egallaydi[9].

Qiyosiy tahlil shuni ko'rsatadiki, xorijiy mamlakatlarda kreativ fikrlashni rivojlantirish nafaqat o'quv dasturlarida, balki pedagogik madaniyat va o'qituvchi shaxsiy kompetensiyalarini shakllantirish tizimida ham ustuvor yo'nalish sifatida qaraladi.

O'zbekiston tajribasi tahliliga ko'ra, so'nggi yillarda bu borada muhim islohotlar amalga oshirilmogda. Xususan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 6-noyabrdagi PF-6108-sonli Farmoni bilan tasdiqlangan "Ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi"da ta'lim sifatini oshirishda innovatsion yondashuvlar va kreativ fikrlashni rivojlantirish ustuvor yo'nalish sifatida belgilangan. Shuningdek, 2021-yil 4-fevraldagi PQ-4963-sonli qaror va 2022-yil 6-iyundagi PQ-289-sonli qarorlarda pedagogik kadrlar tayyorlashda ijodkorlikni rag'batlantirish, kreativ muhit yaratish va xalqaro standartlarga mos o'qituvchi tayyorlash vazifalari belgilab berilgan.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, xorijiy tajribalarni milliy ta'lim tizimiga tatbiq etishda quyidagi jihatlar alohida e'tibor talab qiladi:

- kreativ fikrlashni rivojlantirishga yo'naltirilgan fanlararo integratsiyani kuchaytirish;
- pedagoglar malakasini oshirish dasturlariga kreativ ta'lim modullarini kiritish;
- o'qituvchilarni metodik mustaqillikka va innovatsion fikrlashga yo'naltiruvchi muhitni shakllantirish;
- kreativ fikrlashni baholashning aniq mezonlarini ishlab chiqish.

Shuningdek, xorijiy tajribalardan kelib chiqib, pedagogik kadrlar tayyorlashda ijodiy fikrlash, muammoli tahlil, loyiha asosida o'qitish kabi metodlarni tizimli qo'llash ta'lim sifatini oshirishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

Umuman olganda, olingan natijalar shuni ko'rsatmoqdaki, kreativ fikrlashni rivojlantirishning xorijiy tajribasini o'zlashtirish O'zbekiston ta'lim tizimini modernizatsiya qilish, o'qituvchilarning kasbiy salohiyatini oshirish va raqobatbardosh kadrlar tayyorlashda strategik ahamiyatga ega yo'nalishdir.

XULOSA. Olib borilgan tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, ta'lim sifatini oshirishda kreativ fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish — zamonaviy pedagogik tizimning eng muhim tarkibiy qismlaridan biridir. Xorijiy mamlakatlar tajribasi (Finlyandiya, Singapur, Janubiy Koreya, Yaponiya va boshqalar) ta'lim jarayonida kreativ yondashuvni rivojlantirish orqali o'qituvchilarning kasbiy salohiyatini oshirish, ta'lim samaradorligini ta'minlash va o'quvchilarning mustaqil fikrlash qobiliyatini shakllantirishda muhim omil bo'lib xizmat qilayotganini ko'rsatdi.

Mazkur tahlillar asosida quyidagi xulosalarga kelindi:

1. Kreativ fikrlashni rivojlantirish — ta'lim jarayonining faqat metodik emas, balki strategik jihatini tashkil etadi, chunki u pedagogik tafakkurni yangilaydi va kasbiy kompetensiyalarni chuqurlashtiradi.
2. Xorijiy tajriba shuni ko'rsatadiki, kreativ fikrlashni rivojlantirish samaradorligi pedagogik muhitning erkinligi, innovatsion texnologiyalarni qo'llash, hamda fanlararo integratsiya darajasiga bevosita bog'liq.
3. O'zbekiston ta'lim tizimida kreativ fikrlashni rivojlantirish yo'lida muhim huquqiy va tashkiliy asoslar yaratilgan bo'lsa-da, ularni pedagogik kadrlar tayyorlash tizimida amaliy tatbiq etish mexanizmlarini kuchaytirish zarur.

4. Pedagogik ta'lim dasturlarida kreativ kompetensiyalarni rivojlantirishga qaratilgan maxsus o'quv modullari, treninglar va loyihaviy mashg'ulotlarni tizimli joriy etish ta'lim sifatini yangi bosqichga ko'taradi.

Shu asosda quyidagi takliflar ilgari suriladi:

- pedagogik oliy ta'lim muassasalarida "Kreativ pedagogika" fanini alohida o'quv modul sifatida kiritish;
- o'qituvchi tayyorlash jarayonida xorijiy ilg'or tajriba asosida ishlab chiqilgan interfaol metod va loyiha asosida o'qitish texnologiyalarini qo'llash;
- pedagoglar malakasini oshirish dasturlariga kreativ fikrlashni rivojlantirish psixologiyasi va metodikasini qamrab oluvchi qismlar kiritish;
- ta'lim muassasalarida ijodiy muhit, erkin fikrlash va innovatsion g'oyalarni rag'batlantiruvchi tizimni shakllantirish;
- kreativ fikrlashni baholash bo'yicha ilmiy asoslangan mezon va indikatorlar tizimini ishlab chiqish.

Umuman olganda, xorijiy tajribalarni o'rganish va ularni milliy ta'lim amaliyotiga moslashtirish orqali O'zbekiston pedagogik ta'lim tizimida kreativ fikrlashni rivojlantirish imkoniyatlari kengayadi. Bu esa o'z navbatida ta'lim sifatining yuksalishiga, zamonaviy fikrlaydigan raqobatbardosh pedagog kadrlarni tayyorlashga xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 4-fevraldagi "Ta'lim sifatini baholash tizimini xalqaro mezonlarga moslashtirish to'g'risida"gi PQ-5538-son Qarori.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 6-iyundagi "Oliy ta'lim tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-3775-son Qarori.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 6-noyabrdagi "Ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi to'g'risida"gi PF-6108-son Farmoni.
4. OECD. "Learning Compass 2030" konsepsiyasi haqida ma'lumot. — Parij, 2020-yil.
5. UNESCO. "Global Competence Framework" xalqaro hisobot. — Parij, 2018-yil.
6. Bloom, B. S. "Ta'limiy maqsadlar taksonomiyasi: bilim, ko'nikma va kompetensiyalarni tasniflash tizimi". — Nyu-York, 1956-yil.
7. Finlyandiya Ta'lim vazirligi. "Teacher Education Development Programme". — Xelsinki, 2020-yil.
8. Koreya Respublikasi Ta'lim vazirligi. "STEAM Education Policy Framework". — Seul, 2019-yil.
9. Yaponiya Ta'lim, madaniyat, sport, fan va texnologiyalar vazirligi (MEXT). "Ijodiy fikrlashni rivojlantirish bo'yicha yo'riqnoma". — Tokio, 2021-yil.